Test pits 3–5 were excavated in the narrow strip between the existing road and the reinforced concrete trough. It was revealed that the archaeologically valuable cultural layers had been destroyed here during earlier road reconstruction work. Test pits 6–9 were excavated somewhat further from the axis of the existing road and followed the boundaries shown in the topographic plan. In test pits 7–9 a layer of rubble up to 1 m thick and dating to the 20th century was discovered. Only in test pit 8 was a fragment of a stone foundation and brick wall dating to the 19th–20th centuries uncovered at a depth of 30 cm.

Another test pit (number 10), a 71 m long exploratory trench in the road's slope, and trench II were excavated on the same side of the road. A layer of black earth up to 1.2 m thick that contained diverse 20th century rubbish was discovered in the test pit. The corner of a brick building: stone foundations and brick wall were discovered in trench II at a depth of 30 cm. The building should be connected with the outbuildings of a manor house that was located on the other side of the road. It was still marked on plans from the late 19th century.

Another 7 test pits (11–17), in which nothing of archaeological value was found, were excavated on the NE side of the road. Only in test pits 13–14 was stone paving, evidently laid during the interwar period, unearthed at a depth of 20 cm.

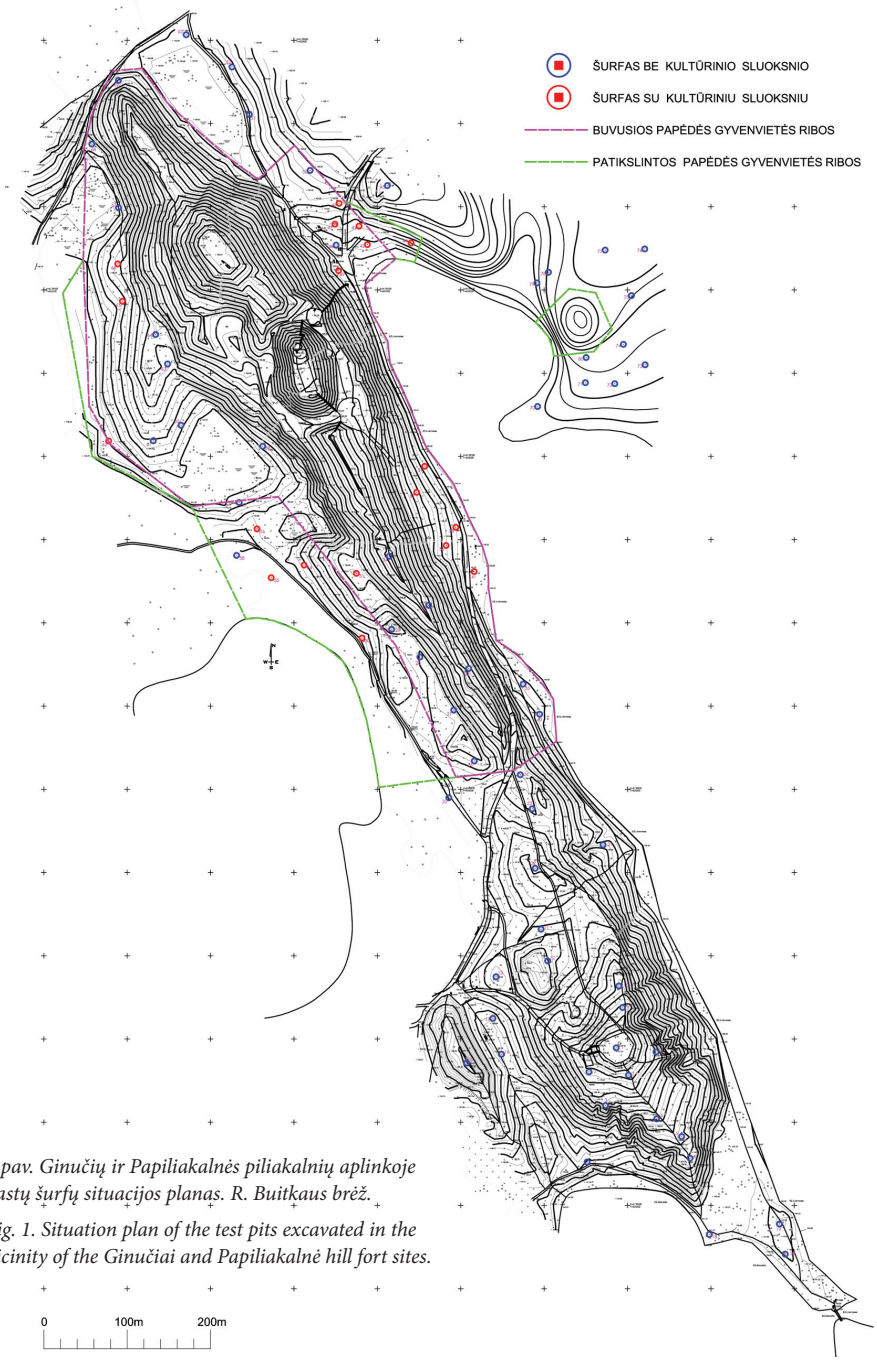
During the entire excavation period 5 registered artefacts were discovered (all in trench I): a 14th century crossbow bolt tip, a 19th century brooch with a coat-of-arms, and 3 part-thrown pot sherds. An abundance of 19th–20th century material, which should be connected with the nearby former manor house, was collected in the trenches and test pits: about 300 household pottery sherds, 170 animal bones, 47 stove tile sherds, 70 various iron artefacts, mostly nails, and various glass shards.

Gintautas Zabiela

Ginučių ir Papiliakalnės piliakalnių papėdžių gyvenvietės

Ginučių ir Papiliakalnės piliakalniai (Ignalinos r., Linkmenų sen.) kartu su nuo jų labiau į P esančia Ladakalnio kalva (geomorfologinis gamtos paminklas) sudaro archeologinį gamtinį kompleksą, kurį specialiu projektu numato tvarkyti ir turizmui pritaikyti Aplinkos apsaugos ministerija. Siekiant išvengti galimų archeologinio paveldo pažeidimų, šių darbų metu visoje plano aprėpiamoje teritorijoje 2007 m. buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Jie koncentruoti į neaiškaus statuso objektų, daugiausia Ladakalnio ir Pilalės, archeologinės vertės išaiškinimą bei abiejų piliakalnių papėdžių gyvenviečių užimamų teritorijų patikslinimą.

Ginučių ir Papiliakalnės piliakalniai bei jų papėdžių gyvenvietės (jų tarpusavio ribos neaiškios, ir išvis neaišku, tai dviejų ar tik vieno (Ginučių) piliakalnio papėdės gyvenvietė) iki šiol archeologiškai netyrinėtos, tad archeologinėje literatūroje daugiausia aprašoma išorė, atsitiktiniai archeologiniai radiniai, interpretuojami mitologiniai bei istoriniai šaltiniai (žr. *LPA,* V., 2005, t. I, p. 158–161, 168–171; V. Vaitkevičius, *Senosios Lietuvos šventvietės. Aukštaitija,* V., 2006, p. 335–336 (630), 357 (688)). Ginučių piliakalnis yra vienos vėly-

1 pav. Ginučių ir Papiliakalnės piliakalnių aplinkoje kastų šurfų situacijos planas. R. Buitkaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the test pits excavated in the vicinity of the Ginučiai and Papiliakalnė hill fort sites.

viausių Lietuvos medinių pilių – Linkmenų – vieta. Ši pilis minima nuo 1373 m., ją Livonijos ordinas sudegino 1433 m. vasario pradžioje. Abu piliakalniai dabar visiškai apaugę medžiais. Abiejų piliakalnių papėdžių gyvenviečių teritorijų ribos buvo nustatytos 1985 m. jas pravedant gamtiniais (Linkmeno ežero krantas) ir žmonių sukurtais (keliukai) dariniais. Tuomet jose buvo aptiktas 10–40 cm storio kultūrinis sluoksnis. Saugomas papėdžių gyvenviečių plotas šiuo metu yra maždaug 6 ha. Jų teritorijoje anksčiau buvo rasta brūkšniuotos, grublėtos ir žiestos keramikos, šlako, akmeninis kirvelis, molinis verpstukas. Dauguma papėdžių gyvenvietėms skiriamos teritorijos šiuo metu irgi apaugę mišku ir krūmais, ir tik paskiros jos vietos ŠR, R, PV ir V papėdėse dirvonuoja (čia anksčiau buvo dirbami laukai). Papėdžių gyvenvietės išsidėsčiusios labai raižytame reljefe, kuris ne tik leidžiasi į V ir R šonus Linkmeno ir Ūkojo ežerų link, tačiau dar yra išraižytas įvairių natūralios kilmės daubų ir įdubimų, tarp kurių iškyla pavienės nelabai didelės kalvelės.

Trečiasis komplekso piliakalnis – **Ginučių Pilalė** (N55°22'26.9"; E25°59'25.6") (pagal numeraciją tai būtų Ginučių piliakalnis II) yra 180 m į R nuo Ginučių piliakalnio, kitapus Linkmeno ežero ŠV įlankos ties piliakalniu, šios įlankos R krante. Tai tikriausiai ne savarankiškas objektas, o Ginučių piliakalnio priklausinys – greičiausiai čia stovėjusio bokšto vieta. Jis įrengtas atskiroje 10–16 m aukščio kalvoje stačiais šlaitais. Viršuje yra vos 1 m skersmens aikštelė, iš visų pusių apjuosta žiediniu 8 m pločio, 1 m aukščio pylimu. Aikštelę dalinai sugadino seniau iškasta duobė. Pilalės V šlaite, 2 m žemiau pylimo viršaus yra natūrali 8 m ilgio terasa. Pati Pilalė dabar irgi apaugusi pušimis su krūmų pomiškiu.

Ladakalnis (N55°21'58.9"; E25°59'25.9") yra kūgio formos atskira kalva iki 26 m aukščio stačiais šlaitais Linkmeno ežero V ir Alksnaičio Š krantuose. Ji dabar iš išorės (ypač iš oro) primena piliakalnį su apvalia lygia aikštele viršuje, kuri buvo suformuota maždaug XX a. 8 dešimtmetyje, atrodo, vietos kolūkio iniciatyva čia užvežant žemių sluoksnį ir įrengiant aikštelę renginiams ir apžvalgai. Dabar kalvos viršuje yra 40 m skersmens beveik apvali (tik ŠV kraštas tiesus) lygi dirvonuojanti aikštelė, kurios viduryje auga maždaug prieš porą dešimtmečių pasodintas ąžuoliukas. Kalvos šlaitai apaugę medžiais, išskyrus dar dirvonuojantį ŠV. Ladakalnis, remiantis žodine tradicija, įtrauktas į šventviečių sąvadą (V. Vaitkevičius, *Senosios Lietuvos šventvietės Aukštaitija,* V., 2006, p. 357–358).

2007 m. Ginučių archeologijos ir gamtos paminklų komplekse buvo ištirta 80 šurfų (bendras 80 m^2 dydžio plotas) (1 pav.). Iš jų tik 19 rastas papėdžių gyvenviečių kultūrinis sluoksnis (šurfai 30–31, 36–39, 41–44, 46–47, 49, 54–56, 62, 65–66). Lyginant su saugoma archeologijos paminklų teritorija, realus papėdžių gyvenviečių kultūrinių sluoksnių paplitimo plotas išsiplėtė į PV (labiausiai ten, kur prieina iki Ūkojo ežero įlankos kranto) ir ŠR (nedaug palei Linkmeno ežero krantą). Papėdžių gyvenviečių kultūrinis sluoksnis išlikęs gana prastai, nors vietomis ir intensyvus, tyrinėtuose šurfuose siekia 35–105 cm (šurfas 31). 4 šurfuose (šurfai 41, 47, 49, 66) įžemyje aptiktos stulpavietės, paliktos stambių (20–35 cm skersmens), tačiau negiliai (iki 40 cm) įkastų stulpų, greičiausiai nuo pastatų. Radinių šurfuose aptikta nedaug. Pagrindinę jų dalį sudaro žiestos keramikos šukės (iš viso 13 – šurfai 31, 43, 55, 66 ir atsitiktinė), kuriuos galima skirti piliakalnio laikų papėdės gyven-

vietei. Iš jų informatyvesni 3 pakraštėliai (vienas nuo puodo 17 cm skersmens anga), 3 ornamentuotos sienelės (bangele virš linijų, keturkampiais 5 mm skersmens įspaudais ir linija). Keramika pilkos spalvos, daugiausia 7–10 mm storio sienelėmis, su vidutine akmenukų priemaiša masėje. Ją galima datuoti XV a. Be keramikos, dviejuose šurfuose (šurfai 30, 48) aptikta geležies šlako, keturiuose šurfuose – molio tinko (šurfai 39, 41, 43, 66), šurfe 55 – gyvūno galūnės kaulo fragmentas. Visa tyrinėjimų medžiaga rodo, kad gyvenvietė piliakalnių papėdėse (bent jau jos periferinės dalys, kuriose ir koncentravosi tyrimai) buvo nemaža, tačiau gyvavo neilgai. Ją reikėtų sieti su Linkmenų pilies Ginučių piliakalnyje statyba ir trumpalaikiu gyvavimu XV a. pirmoje pusėje. Ankstesnės brūkšniuotos keramikos kultūros gyvenvietės liekanų turėtų būti Papiliakalnės piliakalnio papėdėse mažesnėje teritorijoje, kuri šurfuojama nebuvo. Galbūt šios gyvenvietės liekanoms reikėtų skirti šurfe 67 (kastas Papiliakalnės piliakalnio V papėdėje) aptiktą akmeninį cilindro formos rausvo smulkiagrūdžio akyto akmens trintuvą (2 pav.). Trintuvas buvo 7–7,5 cm skersmens, 5,8–6,5 cm aukščio, 537 g svorio, šlifuotais galais. Kadangi trintuvas rastas nuo aukštesnių vietų suslinkusiuose šurfo sluoksniuose, jo tikslesnės chronologijos nustatyti neįmanoma.

2 pav. Akmeninis trintuvas iš šurfo 67. G. Zabielos nuotr.

Fig. 2. Quern stone from test pit 67.

Ladakalnio ir Pilalės aplinkoje bei pačiame Ladakalnyje kastuose šurfuose jokių senųjų gyvenviečių pėdsakų neaptikta. 2007 m. rudenį Z. Baubonis nardydamas žvalgė Linkmeno ežero ŠV įlankos pakrantes ties piliakalniu ir Pilale bei šio ežero į V pusę nusitęsusio pusiasalio ties Pilale krantus. Žvalgymai buvo be rezultatų – ežeras šioje vietoje yra labai užsidumblėjęs, nors tik 2–4 m gylio.

Tyrimų metu surasti radiniai perduoti LNM.

The settlements at the feet of the Ginučiai and Papiliakalnė hill fort sites

In 2007, 80 test pits (a total area of 80 m^2) were excavated at the Ginučiai archaeological and nature site complex, which consists of both the Ginučai and the Papiliakalnė hill fort sites, the settlements at their feet, and Ladakalnis hill (East Lithuania, Ignalina district) (Fig. 1). In 19 test pits a cultural layer from the settlements at the foot of the hills was found and dated to the 15th century on the basis of the few artefacts that were collected (thrown pottery, iron slag, and clay daub). Only the quern stone (Fig. 2) found in test pit 67 can be dated to the early 1st millennium. No traces of any old settlements were discovered in the test pits excavated in the vicinity of Ladakalnis and Pilalė or on Ladakalnis hill itself.